

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансових технологій і підприємництва

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента (ки)

Пижової Юлії Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Групи БС-81а

(шифр групи)

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____

(підпис)

Пижова Ю. Ю.
(ініціали та прізвище студента)

Керівник к. е. н., старший

викладач

(посада, науковий ступінь)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему:
«Забезпечення фінансової стійкості банку на прикладі АТ «УКРСИББАНК»
Пижової Юлії Юріївни

Актуальність теми роботи полягає у важливості забезпечення фінансової стійкості комерційного банку як однієї з важливіших складових функціонування даної установи через те, що в процесі постійних змін економічного, соціального та політичного середовищ та впливу різноманітних факторів вся банківська система може потрапити в кризове становище або навіть збанкрутіти. Тому дослідження теми забезпечення фінансової стійкості за всіма її показниками було і є актуальним наразі.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування методичних підходів щодо оцінки та забезпечення фінансової стійкості банківської установи в сучасних умовах розвитку економіки країни і практичних рекомендацій щодо їх оптимізації, а також покращення рівня управління ними за допомогою вдосконалення аналітичного інструментарію.

Об'єктом дослідження є ФСБ як визначальний фактор функціонування банківської установи.

Предметом дослідження є забезпечення ФСБ.

Основний результат роботи полягає в тому, що сформовані в роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути використані банками України у процесі забезпечення ФСБ для формування плану відновлення діяльності банку, що передбачено регуляторними вимогами НБУ.

Ключові слова: фінансова стійкість банку, нормативи ліквідності, активи, зобов'язання, кредити, депозити.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 38 сторінках, з яких список використаних джерел із 39 найменувань. Робота містить 18 таблиць, 8 рисунків, а також 5 додатків. Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
«__» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи БС-81а інституту (центру) ННІ БІЕМ
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Пижової Юлії Юрївни
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

Тема роботи: «Забезпечення фінансової стійкості банку на прикладі АТ
«УКРСИББАНК»

Затверджено наказом по СумДУ № _____ від «__» _____ 20__ р.

Термін здачі студентом завершеної роботи «__» _____ 20__ р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності НБУ, інструкції та положення, матеріали монографій, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», АТ «ОТП банк», АТ «Райфайзен банк Аваль» тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення): розкрити сутність поняття «фінансова стійкість банку»; визначити основні фактори впливу на фінансову стійкість; проаналізувати методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності; дослідити фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК» та провести аналіз його стійкості; розробити стратегію, яка передбачатиме та попереджатиме майбутні кризові явища в банку.

Дата видачі завдання: «__» _____ 20__ р.

Керівник кваліфікаційної роботи: _____ Павленко Л. Д.
(підпис)

Завдання прийнято до виконання «__» _____ 20__ р. _____ Пижова Ю. Ю
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ.....	7
1.1 Сутність та види фінансової стійкості банку.....	7
1.2 Фактори впливу на фінансову стійкість банку.....	14
1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку та його управління.....	17
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРСИББАНК».....	22
2.1 Фінансово-економічна характеристика АТ «УКРСИББАНК».....	22
2.2 Аналіз доходів і витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.....	26
2.3 Аналіз фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр.....	28
РОЗДІЛ 3 ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ «УКРСИББАНК».....	35
3.1 Основні проблеми АТ «УКРСИББАНК», які були отримані з аналізу його фінансової стійкості.....	35
3.2 Знаходження вихідних даних для побудови ефективної системи управління фінансовою стійкістю АТ «УКРСИББАНК» на основі кореляційно-регресійного аналізу	35
3.3 Проведення кореляційно-регресійного аналізу АТ «УКРСИББАНК» та виявлення результатів дослідження.....	36
ВИСНОВОК.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	47

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК І ТЕРМІНІВ

НБУ – Національний банк України

ФСБ – фінансова стійкість банку

ВСТУП

На тлі розвитку світових економічних процесів однією з головних проблем сучасної економіки залишається функціонування банківської системи. При умовах постійного впливу макро- на мікро факторів на дану ланку, нестабільності національної політичної та економічної ситуації, а також постійних дисбалансів у ній, виникає можливість появи кризових явищ, які стануть в майбутньому причиною криз всієї державної економіки. Отже, якщо підсумувати всі негативні події в банківській сфері України за останні двадцять років, можна зробити висновок, що питання забезпечення фінансової стійкості банків як однієї з ключових чинників належного функціонування установи, є необхідною складовою стабільності української економічно-соціальної системи.

Важливим пунктом в дослідженні даного питання є визначення фінансової стійкості як необхідної складової механізму функціонування всієї банківської установи з урахуванням впливу багатьох чинників мікро- та макрорівня на неї, а також побудова дієвої системи управління фінансовою стійкістю. Тому за тему роботи було взято саме аналіз забезпечення фінансової стійкості комерційних банків в умовах сучасної адаптації до нестійкості економіки України на базі належного контролю та регулювання, механізму оцінки, а також має практичну спрямованість.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування методичних підходів щодо оцінки та забезпечення фінансової стійкості банківської установи в сучасних умовах розвитку економіки країни і практичних рекомендацій щодо їх оптимізації, а також покращення рівня управління ними за допомогою вдосконалення аналітичного інструментарію.

Задля досягнення визначеної мети необхідно вирішити наступні задачі:

- уточнити визначення поняття «фінансова стійкість банку» (ФСБ);
- визначити основні фактори впливу на ФСБ;

- дослідити сучасний методичний інструментарій, завдяки якому здійснюється оцінка ФСБ;

- провести аналіз ФСБ АТ «УКРСИББАНК» та виявити основні проблеми досліджуваної установи;

- розробити методичний підхід до ідентифікації можливості виникнення кризових явищ у діяльності банку та запропонувати шляхи їх оптимізації.

Об'єктом дослідження є ФСБ як визначальний фактор функціонування банківської установи. Предметом дослідження є забезпечення ФСБ.

Інформаційною базою дослідження є законодавча та нормативна база, що визначає вимоги до рівня фінансової стійкості банків України; наукові праці вітчизняних фахівців у сфері банківського фінансового менеджменту, антикризового менеджменту й аналізу банківської діяльності; дані фінансової звітності АТ «УКРСИББАНК», статистичні, звітні та аналітичні дані НБУ.

Методологічною базою написання роботи є аналіз зібраної інформації та формування висновків на її основі. В процесі дослідження теоретичних засад забезпечення ФСБ застосовані загальнонаукові методи: системний аналіз, синтез, логіко-аналітичні методи. Спеціальні методи (групування, порівняння, коефіцієнтний аналіз, табличний та графічний методи) використані в оцінці ФСБ України в цілому та АТ «УКРСИББАНК», зокрема.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в роботі запропоноване вирішення наукового завдання з розробки методичного підходу підвищення ефективності управління ФСБ на основі раннього виявлення кризових явищ у діяльності банку з застосуванням системи індикаторів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформовані в роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути використані банками України у процесі управління ФСБ для формування плану відновлення діяльності банку, що передбачено регуляторними вимогами НБУ.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1 Сутність та види фінансової стійкості банку

На сьогоднішній день банківський бізнес займає важливу ланку в економіці різних держав в усьому світі. По-перше, банки управляють великими обсягами грошових ресурсів, мобілізують вільні кошти суб'єктів господарювання. По-друге, банки також працюють в ролі аналітиків на економічному ринку, які мають безпосередній контакт із бізнесом та юридичними особами і, таким чином, знають їх потреби, а підприємства складають найбільшу частку економіки країни взагалі.

Із поширенням глобалізації, розвитком банківської сфери та збільшенням конкуренції на фінансових ринках, постає проблема забезпечення фінансової стійкості банків, ефективного управління нею та зміцнення цієї системи.

Не можна не звернути уваги на сьогоднішній воєнний стан у країні, який впливає на всі верстви населення та різні сфери життя держави – соціальну, політичну, економічну тощо. Війна створює умови для падіння таких важливих макропоказників як ВВП, Індекс споживчих цін, експорт та імпорт товарів та інших. Банківська діяльність в такий час працює в підвищеному режимі і також наражається на негативні наслідки таких подій. Тому зараз одним з ключових завдань комерційних банків є аналіз та забезпечення фінансової стійкості банку.

Поняття фінансова стійкість, як одне з найважливіших банківських термінів, потребує вивчення його з різних точок зору. У дослідження цього поняття слід включити визначення методів та принципів, відповідних інструментів, реалізація яких сприятиме ефективному функціонуванню банківської системи країни.

Насамперед, забезпечення фінансової стійкості банку, а також її ґрунтовний аналіз потребує сучасних методів дослідження, а також знання її змісту та сутності. Дослідження цієї теми залишається актуальним і сьогодні, тому багато вітчизняних та зарубіжних науковців приділяють визначенню

«фінансова стійкість банку» особливу увагу. Найбільш розповсюджені та влучні думки серед дослідників щодо визначення фінансової стійкості наведені в таблиці А.1, яка відображена в Додатку А.

Отже, із таблиці А.1 можемо побачити, що деякі вчені орієнтуються на те, що дефініція «фінансова стійкість» – це спроможність банку трансформувати свої ресурси, в тому числі активи, щоб повноцінно виконувати свої функції. Дехто вбачає у цьому терміні перевищення доходів над витратами. Також науковці спираються на те, що «фінансова стійкість» для банку залежить ключовим образом від відповідності нормативним показникам, що відповідають за функціонування установи, наприклад ліквідність, прибутковість, управління ризиками, достатність капіталу тощо. І ця думка найчастіше зустрічається серед визначень вітчизняних авторів.

Підсумовуючи наведені вище підходи, можемо надати найбільш влучне та повне визначення «фінансовій стійкості», яке пропонує В.М. Кочетков – це спроможність банку як системи до трансформування ресурсів банку (персоналу, фінансових ресурсів, активів, обладнання та інформаційних технологій) із максимальною ефективністю і мінімальним ризиком виконувати свої функції у ринковому середовищі попри вплив ендогенних та екзогенних факторів [19].

Вищезазначене доводить, що фінансова стійкість банківської системи є важливою якісною та кількісною характеристикою, оскільки завдяки їй забезпечується життєдіяльність та можливість розвитку всієї банківської системи, при цьому враховуючи фактори внутрішнього та зовнішнього впливу в умовах волатильного економічного середовища. Оскільки висока волатильність фінансового ринку впливає на фінансову стійкість залишаючи її динамічною характеристикою, хоча при цьому варіація показників може бути не тотожною, однак має повторювати варіації мінливості фінансового ринку [13].

Досліджуючи таку важливу економічну категорію як «фінансова стійкість банківської установи» як об'єкту системи забезпечення, необхідним є конкретизоване заглиблення у структуру її видів. Обумовлено це тим, що існує залежність від певних особливостей, які обумовлені порушеннями фінансової

стійкості банку, внутрішньої чутливості банку, рівня втрат фінансової стабільності. І це матиме негативний вплив на управлінські рішення та інструментарій банку.

Головним регулятором усіх фінансових показників у банківській діяльності залишається Національний банк України, який кожного року намагається підтримувати стабільність всього банківського сектору завдяки встановленням нових вимог щодо управління фінансовою стабільністю, визначених Базельським комітетом та директивами ЄС. На меті є підвищення фінансової стійкості як кожного окремого банку, так і банківського сектору загалом, забезпечення їх захищеності та здатності протистояти кризовим явищам [2].

Рис. 1.1 – Нові регуляторні вимоги НБУ на 2021-2024 рр. за етапами [2]

У 2020 році НБУ оприлюднив інформацію щодо впровадження нових регуляторних вимог на найближчі чотири роки, у яких передбачатиметься відповідних етапів. (рис.1.1)

Проте задля встановлення цих нових стандартів необхідно провести детальний аналіз активів по всій банківській системі після криз і тільки тоді аналізувати чи готовий сектор до цього кроку. Наявна ситуація в країні говорить про те, що запровадження деяких нормативів може бути відкладено на невизначений час.

На початок березня 2022 року, у зв'язку із російською військовою агресією, НБУ встановив низку пріоритетних завдань, до яких входило: скасування на 2022 рік щорічної оцінки стійкості комерційних банків; незастосування заходів впливу до банків, які порушили економічні нормативи, ліміти відкритої валютної позиції, строки подання та опублікування звітності, якщо такі порушення виникли після початку військової агресії [31]. Такі зміни відображені в постанові Правління Національного банку України №40 від 07.03.2022 р. «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [35].

Щоб сформувати ефективний механізм забезпечення фінансової стійкості банківської установи доцільно визначити її класифікацію. Така класифікація наведена на рисунку 1.2.

Також важливим є додатковий поділ фінансової системи на підвиди. А саме:

- слабка ФС (тобто зміна параметрів не є значною);
- помірна ФС (зміна параметрів відбувається досить значно, що змушує банк просити підтримки у власників, регулятора);
- важка ФС (відбуваються катастрофічні зміни параметрів, так, що банківська установа не може відновити свою діяльність за умов криз, чи будь-яких інших умов).

Дослідження фінансової стійкості банку доцільно вивчати не тільки з точки зору її видів та сутності, а й загальної її структури з визначенням відповідних елементів.

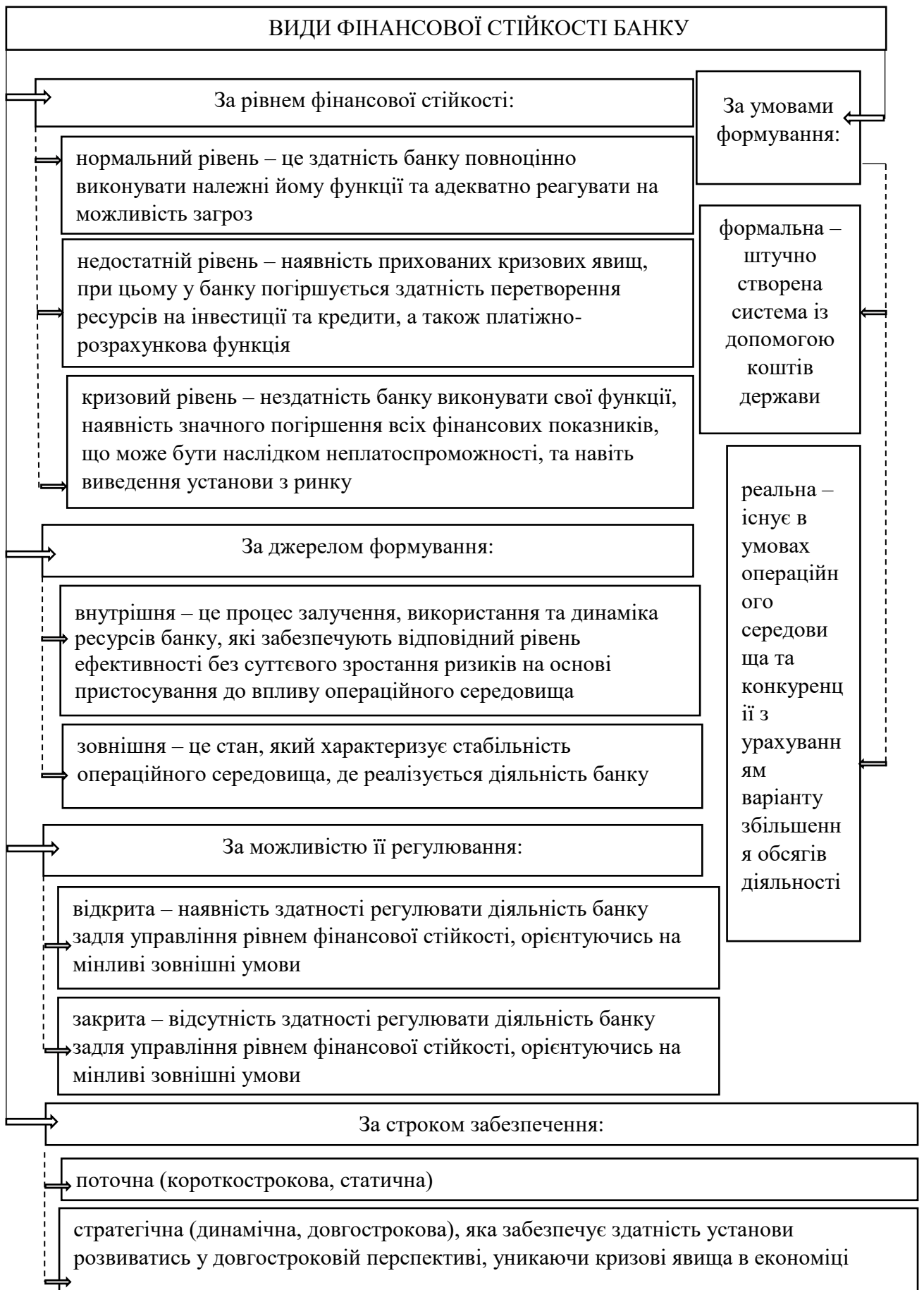

Рис. 1.2 – Класифікація видів фінансової стійкості [17,18]

Визначення загальної структури фінансової стійкості будь-якого банку за компонентами дозволить ширше розглянути сутність цього поняття та розглянути фінансову стабільність з точки зору кожного її складового елемента (рис. 1.3).

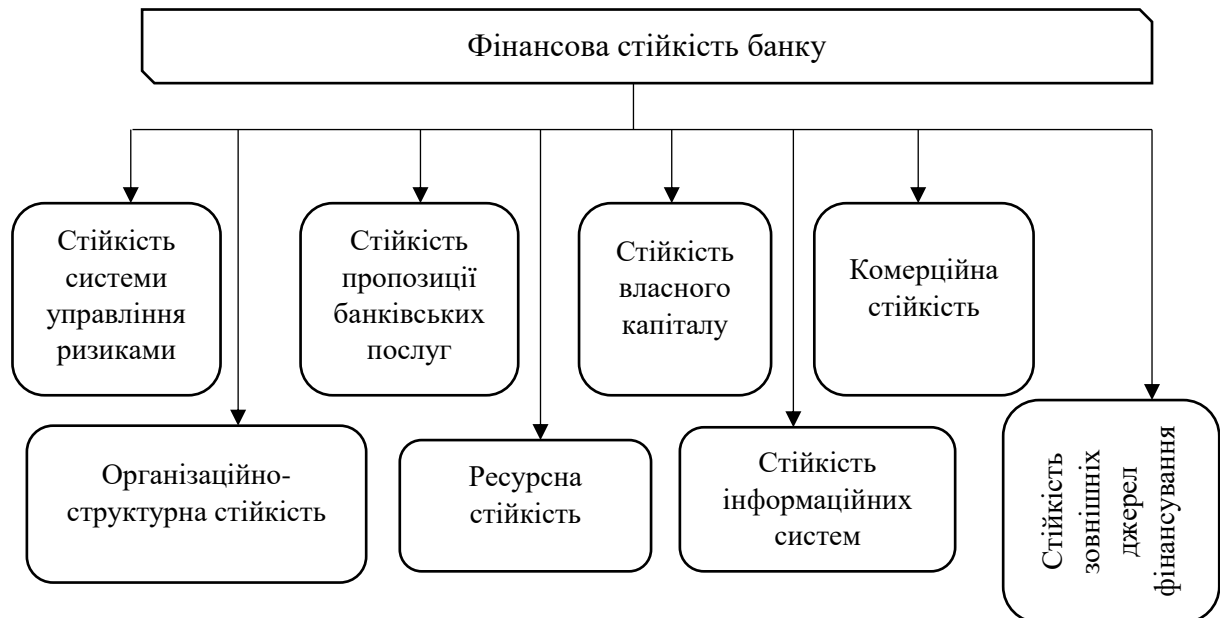

Рис. 1.3 – Структура фінансової стійкості банку [12]

Характеристика складових фінансової стійкості банківської установи полягає у наступному:

1. Стойкість системи управління ризиками (знаючи сутність поняття «ризик», а також його видів дає можливість створити якісну карту банківських ризиків, яка б описувала специфіку діяльності конкретного банку і взагалі всієї сукупності ризиків, виокремлюючи при цьому такі характерні ознаки ризик, як об'єкт ризику, суб'єкт, що його приймає та джерело).

2. Фінансова стійкість (показує продуктивність інших компонентів фінансової стійкості банку: дотримання нормативів ліквідності, рівень рентабельності, структури та обсягу власного капіталу, норми прибутковості, мультиплікативності капіталу).

3. Організаційно-структурна стійкість (обумовлена співвідношенням організаційної структури банку та механізму управління реалізацією функцій, покладених на установу).

4. Стійкість інформаційних систем (інформаційна система для банку – це сукупність інформаційних технологій та баз даних, які дозволяють їх обробляти. Різноманітні програмні збої, шкідливі програми, неуважність працівників, що дозволили витік інформації, хакерські атаки та інші умови можуть бути перешкодженням у функціонування інформаційних систем. Отже, ІС є надто вразливою і зсередини, і ззовні. Введення цієї складової обумовлюється появою інноваційних методів взаємодії банківських установ із клієнтами за допомогою сучасних каналів обслуговування, адже розвиток технологій відкриває нові можливості дистрибуції банківських послуг [12]. Тому на тлі появи гаджетів та всесвітньої діджиталізації, з'являються такі елементи, як SMS-банкінг, WAP-банкінг та теле-банкінг).

5. Функціональна стійкість (в основі лежить спеціалізація або універсалізація асортименту наданих банківських послуг).

6. Комерційна стійкість (відображає рівень зв'язків банку із іншими учасниками ринкової інфраструктури, включення в систему міжбанківських відносин, якість співробітництва із кредиторами, дебіторами та клієнтами).

7. Стійкість (адекватність) капіталу (в її основі закладено обсяг власного капіталу банку, що може бути використано для виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, формування необхідних резервів, фінансування розвитку банку або подолання негативних наслідків, зумовлених форс-мажорними обставинами). [12].

Таким чином, поняття фінансової стійкості досить багатогранне, яке можна розглядати з різних точок зору, а також класифікувати за певними видами. Воно означає процес, при якому банківська установа здійснює трансформацію своїх ресурсів повноцінно та якісно, належно виконуючи нормативи відповідних показників, попри вплив різноманітних факторів екзогенного та ендогенного характеру.

1.2 Фактори впливу на фінансову стійкість банку

Формування банківської стійкості передбачає визначення чинників впливу на неї, яких існує в банківській сфері у досить значній кількості. Необхідність даної систематизації обумовлена різницею в напрямках, характері та формі їх виявлення. Ця систематизація є актуальною через те, що, по-перше, як необхідний інструмент для дослідження фінансової стійкості, по-друге, як основа для знаходження кількісних характеристик, які формують її, а також для визначення прогнозних показників, і, по-третє, значення факторів впливу знадобиться для розробки пропозицій щодо шляхів оптимізації фінансової стійкості.

Думки різних авторів розходяться у питанні визначення факторів, які впливають на фінансову стійкість. Багато вчених не беруть до уваги принципи систематизації та комплексності у вивченні цієї теми. Тому розкриття класифікації ключових факторів, що впливають на стійкість, набуває все більшої вагомості в економічній літературі.

Наприклад, Коваленко В. В. пропонує поділяти чинники, що впливають на фінансову стійкість, на внутрішні (відокремлені показники щодо фінансового стану банку і менеджменту банку) та зовнішні (соціальні, політичні, економічні та фінансові чинники впливу) [15].

У працях Золотарьової О. В., Довганя Ж. М., Єфремової М. Ф. приділено увагу саме внутрішнім факторам та факторам мікросередовища, а саме: ліквідність, якість управління активами і пасивами, рівень менеджменту банку та професійної кваліфікації працівників [10,14].

Корженко К.А вважає поділ на екзогенні та ендогенні фактори впливу на фінансову стійкість, які він пропонує виокремити в одну підгрупу необхідним, що не є досить доречним, адже не можна об'єднувати ризики, що виникають внаслідок тих, чи інших факторів в одну групу, це не має логічного підґрунтя [17].

На думку Кочеткова В. М. підходів до класифікації чинників впливу на фінансову стійкість безліч, але в загальному вигляді їх можна об'єднати у чотири групи (рис. 1.3)

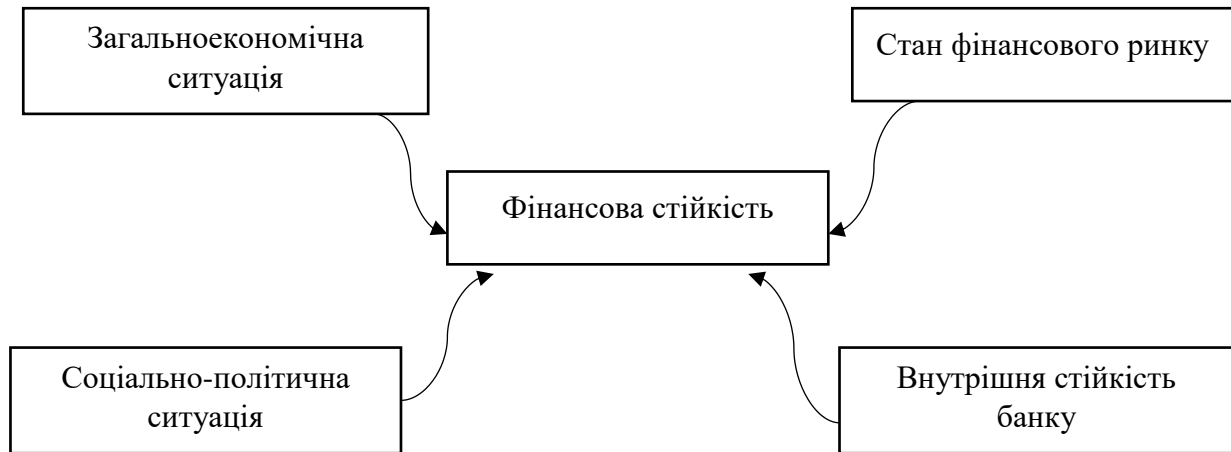

Рис. 1.4 – Загальні групи факторів, які мають вплив на стійкість банку
[сформовано на основі 15,18]

Автор вважав, що такі чинники, як внутрішня стійкість банку, стан фінансового ринку, соціально-політичні моменти та ситуація, що склалася у світовій економіці відіграють важливу роль у фінансовій стійкості банківської установи. Серед кожного з блоків можна виділити ендогенні (внутрішні) та екзогенні (зовнішні) чинники.

Якщо співставити думки всіх авторів щодо ідентифікації факторів впливу на фінансову стійкість комерційних банків, то більша частина спирається на класифікацію за зовнішнім та внутрішнім середовищем (рис. 1.4).

Отже, із рисунку 1.4 випливає те, що при дослідженні внутрішнього середовища, доцільно враховувати фінансові, організаційні та технологічно-інформаційні фактори впливу, а якщо розглядати зовнішнє економічне середовище, то необхідно звернути увагу на мега-, макро- та мікро чинники, що неабияк відображаються на фінансовому результаті діяльності будь-якого банку.

Фактори впливу на фінансову стійкість у розрізі внутрішнього та зовнішнього середовища можна класифікувати ще більш ґрунтовно та всебічно

проаналізувати. В таблиці Б.2 (Додаток Б) наведена більш узагальнена система структуризації чинників впливу на стійкість, яка була створена завдяки підсумовуванню існуючих досліджень вітчизняних науковців.

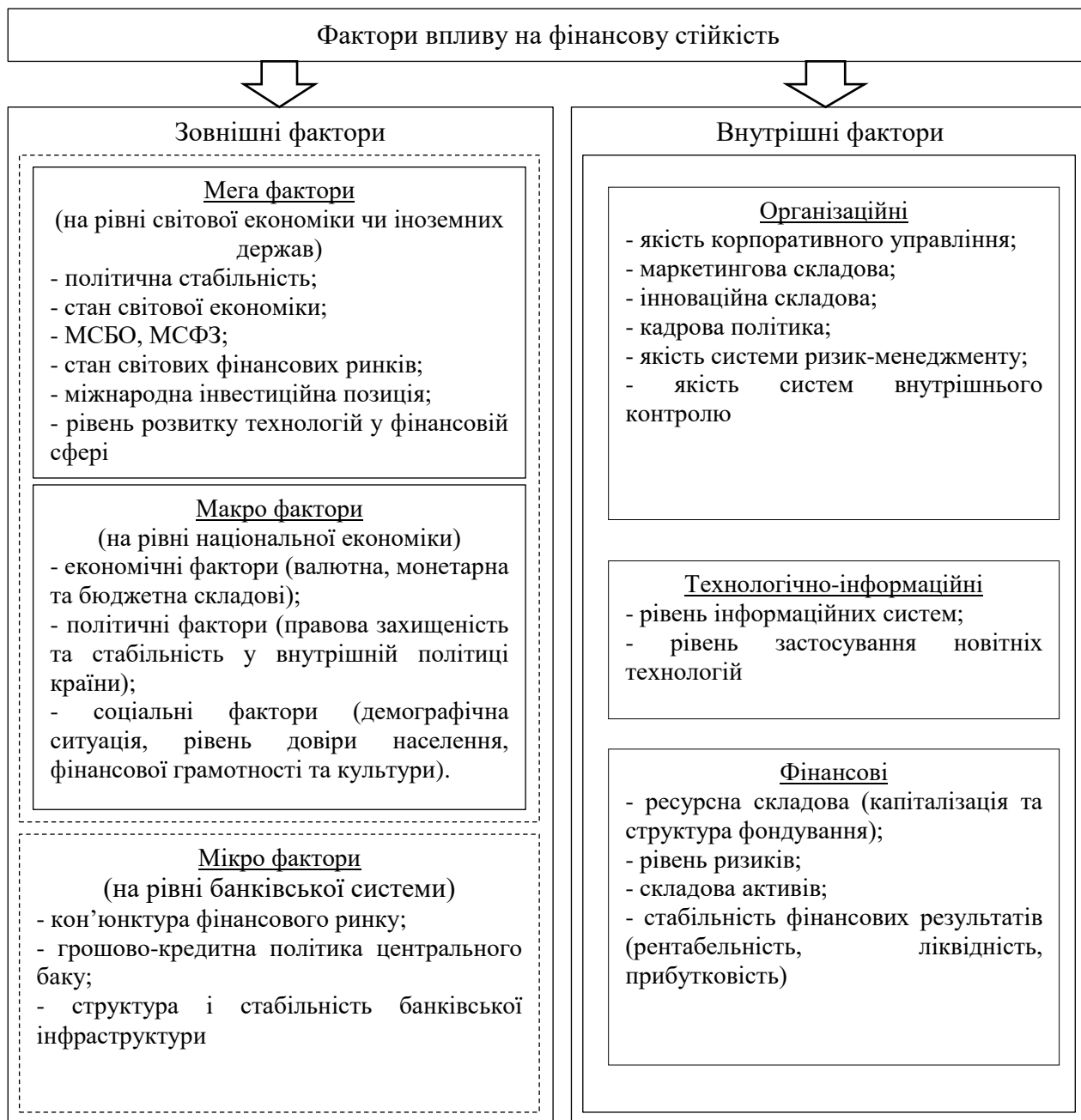

Рис. 1.5 – Структуризація чинників впливу на фінансову стійкість банку
[сформовано на основі 23,24]

Отже, розглядаючи фактори впливу на фінансову стійкість більш розгорнуто можна виявити, що такий аналіз дає можливість не тільки реалізовувати функціонування банківської діяльності на сьогоднішній день, а й

будувати прогнози на майбутнє, формувати ефективний механізм управління фінансовою стійкістю та передбачати негативні результати впливу на загальну діяльність банку.

1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості банку та його управління

Проблема фінансової стійкості комерційного банку як однієї з основних і важливих складових функціонування установи залишається актуальною не тільки в Україні, а й в інших державах. Саме тому банки шукають найбільш ефективні методики оцінки цієї складової.

У сучасній економічній літературі можна зустріти багато підходів до оцінювання фінансової стійкості, проте кожен з них відрізняється показниками, які досліджуються, представленими параметрами та викладом результату. У загальній сукупності всі сучасні аналітичні методи доцільно поділити на такі групи: коефіцієнтні методи та аналіз однорідних груп, методи рейтингової оцінки (ранжування банків), статистично-математичні методи (системи «попереднього реагування»), комплексна оцінка банківського ризику, мікро- та макропруденційний аналіз [9].

В таблиці В.1 (Додаток В) наведена систематизація методів оцінки фінансової стійкості, порівняльний аналіз країн, де вони застосовуються та рік, у якому були запроваджені [21].

1. Методи коефіцієнтів та аналізу однорідних груп слугують інструментом дистанційної допомоги відповідним регуляторним органам задля моніторингу фінансового стану банківської установи та виявлення в ньому погіршень.

Одним із відомих методів даної системи є метод BAKIS (Bundesbank's prudential information system), метою якого є швидка оцінка фінансового стану установи, попередження змін кредитного, ризику ліквідності та ринкового

ризикау, а також виявлення загальних тенденцій у банківському секторі. У процесі дослідження повинні бути розраховані 47 коефіцієнтів та порівняні з коефіцієнтами банків однорідних груп і в кінці розрахунків виявляється належність відповідного банку до категорії від «А» до «Е», які вказують на можливість настання негативної події [39]. Також до цієї системи оцінки фінансової стійкості відносяться моделі RATE (Risk Assessment, Tools of Supervision and Evaluation) та TRAM (Trigger Ratio Adjustment Mechanism), яка включає 3 блоки – оцінку ризику (Risk Assessment), інструменти нагляду (Tools) та оцінку ефективності застосування інструментів нагляду (Evaluation) та модель RAST (Risk Analysis Support Tool), яка, в свою чергу, складається з таких етапів: фінансовий аналіз та опис організації на основі відповідної звітності та останніх досліджень; розподіл установи на великі підрозділи і також види діяльності; управління підрозділами та оцінювання ризиків; складання звітів та агрегування показників [1]. Головним недоліком цих моделей є значна трудомісткість.

2. У разі, якщо аналіз аналітичних показників потребує детальнішого визначення, то зазвичай використовуються методи комплексної оцінки фінансової стійкості. Ця модель є трудомісткою та вимагає великої кількості часу на розрахунок, а основною метою її є вивчення кожної складової банку, якій притаманні певні види ризику. Якщо у банку є розгалужена мережа відділень та філій, то система комплексної оцінки буде доцільною в цьому випадку.

Постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. №104 [36] визначено Систему оцінки ризиків, за допомогою якої є можливість вимірювати рівень ризиків (валютного, кредитного, ринкового, ризику ліквідності, юридичного, стратегічного, процентного, ризику репутації та операційно-технологічного) і розробляти систему дій щодо нагляду окремого банку. Органи нагляду оцінюють якість управління ризиком, його рівень, сукупний ризик та його напрям (ймовірність зміни сукупного ризику у наступному році).

3. Статистичні методи прогнозування застосовуються в разі, коли треба оцінити не тільки поточний стан установи, а й провести діагностику на майбутнє.

Відомими статистичними моделями є Довідкова система банківського аналізу SAABA (Support System for Banking Analysis), яка передбачає розрахунок за допомоги 25 різних баз даних, через які досліджуються різні ризики банку та фактори впливу на них. Має три основні діагностичні модулі: кількісний аналіз – дослідження кредитного портфелю банку; визначення можливості і якості підтримки власниками акцій кредитної установи; діагностика якості управління банком на основі даних по ринкам, результатів досліджень та рейтингових відомостей. Також не менш використовуваними статистично-математичними моделями є SEER, що була розроблена в США задля більш точного передбачення ймовірності погіршення фінансового стану банку та SCOR, яка відрізняється від SEER тим, що не передбачає врахування групи додаткових показників, окрім компонентів системи CAEL (не містить «М»-компонент як в CAMEL, який не може бути досліджений та оцінений без доступу до інсайдерської інформації банку [12]).

4. Ще одна група методів оцінювання фінансової стійкості банків – це рейтингові методи. Відповідно, сенс таких методів полягає в тому, щоб дати банкові оцінку, часто порівнюючи його фінансові результати з результатами іншого банку. Традиційно, рейтингові методи оцінки поділяються на інсайдерські (UBSS, ROCA, BOPEC, CAMEO); та дистанційні (CAMELS, PATROL, CAEL, ORAP, CAMELS (у складі BASIC)) [6]. Перша група об'єднує методи, які оцінюють фінансову стійкість всередині банку. А друга група передбачає оцінювання через відкриту фінансову звітність. Серед більшості рейтингів оцінювання фінансової стійкості виділяють такі основні характеристики діяльності банку: достатність капіталу, якість активів, ліквідність балансу, рівень прибутковості активів та якість банківського менеджменту.

Рейтинг має структуру за різними критеріями, наприклад за ступенем прозорості (відкриті або закриті), за видом власності (недержавні чи державні), за способом спостереження (дистанційні або змішані), за країною розташування

(національні або міжнародні), за методами оцінювання (бувають бухгалтерські, експертні і змішані) та за способами формування (індексні та бальні) [12].

Оцінка результатів здійснюється за шкалою від 1 до 5. Найвищий рейтинг «1» відповідає високому рівню ризикменеджменту та найменшому ступені занепокоєння з боку наглядових органів, найнижчий рейтинг «5» - низькому рівню продуктивності, неадекватності методів, що застосовуються для управління ризиками, а також високому ступеню занепокоєння з боку наглядових органів [12].

В Україні Національний банк бере за основу при присвоєнні рейтингових оцінок відому у світі систему CAMELS (в сумісництві з методикою Кромонава), а також оцінює відповідність встановленим економічним нормативам та використовує стрес-тестування. Нормативний акт, що підкріплює функціонування такої рейтингової моделі в нашій країні це Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS № 171, затвердженого постановою Правління Національного банку України 08.05.2002 р. зі змінами та доповненнями [11]. Також рейтингування проводить Міністерство фінансів України, що визначає рейтинг фінансової стійкості банків.

Кожен з параметрів досліджується та детально аналізується, а отже враховуються різні сторони діяльності банку. Далі використовується п'ятибальна шкала, за якою чим більше балів отримав банк, тим нижчим є його рейтинг. Суттєвим недоліком даної моделі є використання великої кількості ресурсів та часу на її реалізацію.

5. Мікро- та макропруденційний аналіз передбачає стрес-тестування систему індикаторів фінансової стійкості – FSIs, які розробили країни-члени МВФ. Дані моделі чітко та повно характеризують макро- та мікроекономічну ефективність банку, проте недоліком є те, що вони відображають кінцевий результат можливих негативних подій, а не їх передбачення.

Наявність ефективної системи управління фінансовою стійкістю є першим шаблоном до прийняття управлінських рішень щодо проведення певних операцій з надання послуг клієнтам та задоволення їхніх потреб. Отже, її доцільно

відобразити у вигляді моделі, де кожен компонент відповідає за конкретну спрямованість заходів впливу у банку, щоб забезпечити його прибутковість та ліквідність. На рисунку Г.1 наведена модель управління фінансовою стійкістю банку (Додаток Г).

Серед головних елементів комплексу управління фінансовою стійкістю банківської установи доцільно виділити такі:

1) організація комплексного аналізу фінансової стійкості банку, яка включає: аналіз власних, залучених і запозичених коштів; аналіз активів та пасивів; аналіз ліквідності та платоспроможності; аналіз доходів, витрат та прибутковості; дотримання банком сукупності економічних нормативів, а саме: обов'язкових, встановлених центробанком та додаткових, встановлених банком для себе самостійно та даних про рух коштів за позичковими операціями;

2) вибір методів оцінювання стану фінансової стійкості банку, а саме: здійснення аналізу за допомогою коефіцієнтного методу, інтегрального способу, бально-рейтингової оцінки діяльності банку або факторного аналізу та визначення на цій основі способів управління ліквідністю комерційного банку;

3) оцінка кількісних і якісних параметрів здійснюваних банком кредитних операцій, що є основою його активів та визначення напрямів оптимізації кредитного портфеля банківської установи [22].

Таким чином, вивчення всієї сукупності методів оцінювання фінансовою стійкістю допоможе банкові об'єктивно оцінити ситуацію, яка склалася у його фінансовій діяльності, знайти резерви збільшення прибутковості та бути конкурентоспроможним серед інших фінансових суб'єктів в національній економіці. Знання структури управління фінансовою стійкістю буде корисним в прийнятті правильних управлінських рішень.

2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ НА ПРИКЛАДІ АТ «УКРСИББАНК»

2.1 Фінансово-економічна характеристика АТ «УКРСИББАНК»

АТ «УКРСИББАНК» працює на ринку України з 1990 року. Банк пропонує своїм клієнтам якісне фінансове обслуговування у найкращих європейських фінансових традиціях. 60% акцій банку належать одній з найбільших у світі фінансових Груп VNP Paribas, 40% – ЄБРР.

АТ «УКРСИББАНК» обслуговують близько 2 млн клієнтів, 170 тис. компаній середнього та малого бізнесу та 600 груп корпоративних компаній – лідери вітчизняної економіки та міжнародні корпорації. В наявності у клієнтів більше 240 відділень та 1000 банкоматів по всій Україні [26].

Проаналізуємо динаміку активів та пасивів АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр. Аналіз активів та пасивів банку наведено в таблицях 2.1, 2.2 та 2.3.

Досліджуючи динаміку складу та структури активів Укрсиббанку за 2019-2021 роки, можна побачити, що більшу частку в структурі загальних активів займають Кредити та заборгованість клієнтів – 30/40%, у 2019 році їх сума складала 21371168 тис. грн, а до вересня 2021 року вона зросла до 25432015 тис. грн. Кошти в інших фінансових установах – 20/30%. Ця стаття значно зросла на 15856271 тис. грн або на 156 % за досліджуваний період. Сума інвестицій в асоційовані/асоційовані та дочірні компанії мала нестабільний характер – в загальному вигляді вона збільшилася на 17 % або на 2265082 тис. грн. З таких даних можна зробити висновок, що банк активно провадить кредитну та інвестиційну політику. Найменша частка в структурі припадає на деривативи та інвестиційну нерухомість.

Стаття грошові кошти, їх еквіваленти та обов'язкові резерви зросла у 2020 році до 3559826 тис. грн або на 1368993 тис. грн, проте у 2021 році відбулося її зменшення. Це зменшення не є надто значним, проте свідчить про те, що

менеджерам доцільно приділяти більше уваги ліквідності. В загальному вигляді статті «грошові кошти» зросла на 23%.

Таблиця 2.1 – Динаміка та структура активів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр., тис. грн.

	2019	%	2020	%	2021	%	Абсолютн е відхиленн я, тис. грн.	Темп приросту 2021/201 9, %
Грошові кошти та їх еквіваленти	2190833	4,12	3559826	4,92	2699379	3,58	508546	23,2
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України	3135959	5,89	3042109	4,21	2921342	3,88	-214617	-6,8
Кошти в інших фінансових установах	10141451	19,06	23502763	32,50	25997722	34,51	15856271	156,4
Кредити та заборгованість клієнтів	21371168	40,17	21067038	29,13	25432015	33,76	4060847	19,0
Похідні фінансові активи (деривативи)	20577	0,04	3398	0,00	63434	0,08	42857	208,3
Інвестиції в асоційовані/асоційовані та дочірні компанії	13333834	25,06	18310054	25,32	15598916	20,71	2265082	17,0
Інвестиційна нерухомість	4	0,00	4	0,00	4	0,00	0	0,0
Майно та обладнання	1249192	2,35	1266475	1,75	1301940	1,73	52748	4,2
Відстрочений податковий актив	82615	0,16	97539	0,13	83491	0,11	876	1,1
Активи із права користування	0	0,00	268557	0,00	201435	0,00	201435	0,0
Поточні податкові активи	527214	0,00	231930	0,37	0	0,27	-527214	0,0
Нематеріальні активи	521649	0,99	527869	0,32	530501	0,00	8852	-100,0
Інші активи	622724	0,98	438414	0,73	499515	0,70	-123209	1,7
Усього активів	53197220	1,17	72315976	0,61	75329694	0,66	22132474	-19,8

Також доцільно проаналізувати структуру та склад активів АТ «УКРСИББАНК» за дохідністю (таблиця 2.2).

За період 2019-2021 років спостерігається достатньо непогана тенденція у діяльності банку – дохідні активи збільшилися на 44,80% (при цьому загальні активи збільшилися на 41,60%). А це значить, збільшення дохідних активів

випереджає темп збільшення активів у цілому, отже банк зможе отримувати більший прибуток. Натомість значення недохідних активів у загальній сумі зменшилося на 2,13%, або на 11,36% порівняно із 2019 роком. Таке значення обумовлено тим, що установа намагається чітко формувати свою політику, порядок встановлення та виплати відсотків за угодами та окремо розмежовує дохідні й менш дохідні операції.

Таблиця 2.2 – Динаміка, склад та структура активів за рівнем дохідності АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

Показник	2019		2020		2021		Відхилення (2021/2019)		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	Приріст	структура
Дохідні активи	50173249	94,31	69481794	96,08	72649378	96,44	22476129	44,80	2,13
Недохідні активи	3023971	5,68	2834182	3,91	2680316	3,55	-343655	-11,36	-2,13
Всього активів	53197220	100	72315976	100	75329694	100	22132474	41,60	0,00

У таблиці 2.3 наведений детальний аналіз пасивів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

За даними таблиці 2.3 можна зробити такі висновки: найбільшу питому вагу у складі пасивів займають кошти клієнтів, які займають у 2019 році 85% в загальній структурі, і з кожним роком мають тенденцію до збільшення (87% у 2020 та 86% у 2021 р.), а приріст в абсолютному вираженні складає 19792942 тис. грн. Це може свідчити про те, що управлінці досить ефективно працювали над формування депозитної політики та над зміною загальної структури.

Позитивним моментом в аналізі пасивів є той факт, що частка заборгованості перед іншими фінансовими установами зменшилася на 40,6% або на 1618 тис. грн., а також зростання нерозподіленого прибутку на 2347162 тис.

грн. або на 261,2%, що є наслідком гарно сформованої політики банківської установи у цілому.

Таблиця 2.3 – Динаміка, склад та структура пасивів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

	2019	%	2020	%	2021	%	Відхилення (2021/2019)		
							тис. грн	%	Приріст
Кошти клієнтів	45424255	85,39	63102454	87,26	65217197	86,58	19792942	1,19	43,57
Похідні фінансові зобов'язання (деривативи)	702	0,00	4587	0,01	1525	0,00	823	0,00	117,24
Заборгованість перед іншими фінансовими установами	3979	0,01	2947	0,00	2361	0,00	-1618	0,00	-40,66
Орендні зобов'язання	0	0,00	248771	0,34	187248	0,25	187248	0,25	0
Інші зобов'язання	740023	1,39	866283	1,20	795288	1,06	55265	-0,34	7,47
Субординований борг	249348	0,47	0	0,00	0	0,00	-249348	-0,47	-100,00
Статутний капітал	5069262	9,53	5069262	7,01	5069262	0	0	-2,80	0,00
Емісійні різниці	811229	1,52	811229	1,12	811229	0	0	-0,45	0,00
Нерозподілений прибуток/(не покритий збиток)	898422	1,69	2210443	3,06	3245584	2347162	2347162	2,62	261,25
Усього пасивів	53197220	100	72315976	100	75329694	100	22132474	0,00	41,60

Таким чином, проаналізувавши активи та пасиви АТ «УКРСИББАНК» можна визначити, що банк намагається активно проводити кредитну політику, залучати більш дешеві ресурси, такі як депозити юридичний і фізичних осіб, а також розширювати ресурсну базу та залучати якомога більше нових клієнтів.

2.2 Аналіз доходів і витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

При управлінні операційною діяльністю банківської установи для забезпечення її більш ефективного функціонування, необхідним є належне регулювання доходів комерційного банку. На меті у структурного аналізу доходів банку є знаходження головних джерел доходу, стабільність надходжень та вплив на діяльність взагалі.

В таблиці Д.1 (Додаток Д) та на рисунку 2.1 наведено структуру та динаміку доходів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

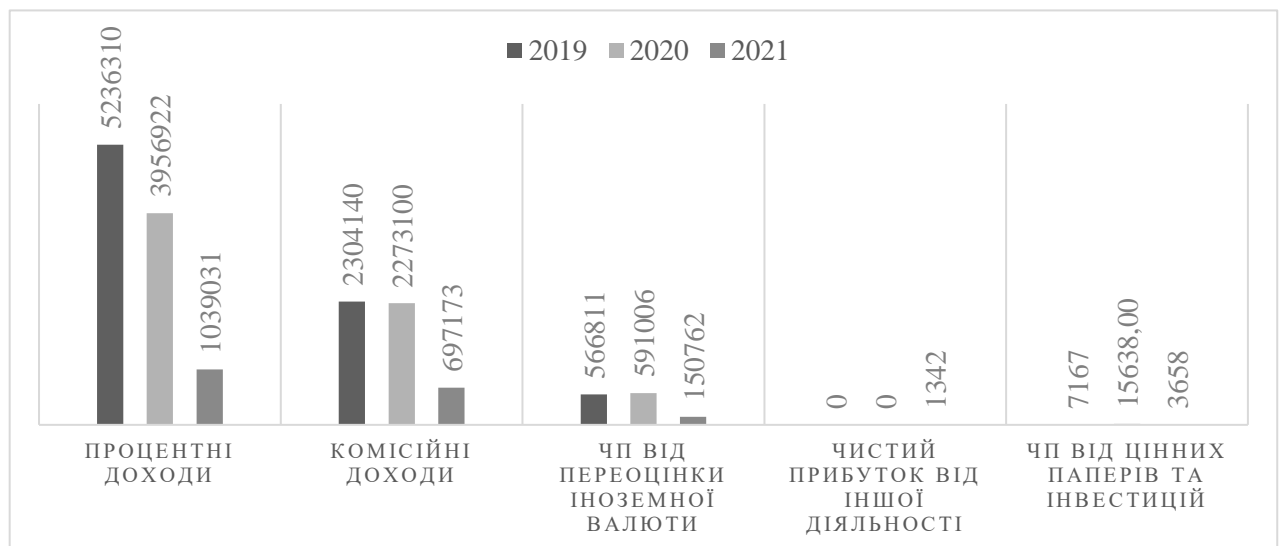

Рис. 2.1 – Структура та динаміка доходів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр., тис. грн

Із таблиці можна побачити, що найбільшу частку в структурі доходів банку займають процентні доходи, частка яких коливається від 64,5% до 54% в загальній структурі, що є свідченням гарно сформованої кредитно-депозитної політики. Проте протягом досліджуваного періоду простежувалася тенденція до її зниження. Частка комісійних доходів займає друге місце – 28,4% у 2019 році та 33,25% у вересні 2021 року. Процентні та комісійні доходи є найбільш важливими для банківської діяльності та є складовими операційних доходів.

Торговельні доходи (стаття чистий прибуток від переоцінки, продажу іноземної валюти) займають 7-8% в середньому в загальній структурі доходів. Цей вид доходів носить нестабільний характер. У 2019 році із торговельних операцій банк отримав значний дохід – 566811 тис. грн., проте у 2021 році відбулося його значне зменшення на 416049 тис. грн.

Чистий прибуток від іншої діяльності означає різницю між доходами від інвестицій та іншої звичайної діяльності та витратами з цих доходів. Ця стаття простежувалася тільки у 2021 році і складала 1342 тис. грн.

Чистий прибуток від цінних паперів та інвестицій зменшився на 11980 тис. грн. за 2019-2021 рр. і це говорить про недоліки в управлінні інвестиційною діяльністю установи.

Аналізуючи відхилення за досліджуваний період можна простежити негативну тенденцію до зменшення всіх видів доходу: процентні доходи на 80%, комісійні доходи – 69,7%, торговельний дохід – 73%. Загальна сума доходів АТ «УКРСИББАНК» зменшилася на 76,6% за досліджуваний період.

Рис. 2.2 – Аналіз витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр., тис. грн.

Щодо аналізу витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр., який наведений в таблиці Д.2 (Додаток Д) та на рисунку 2.2, можна визначити, що найбільшу питому вагу у загальній структурі витрат банку займають витрати,

пов'язані з персоналом, які займають в середньому 40% в загальній структурі. На другому місці інші адміністративні та операційні витрати – близько 20% в середньому їх питому вагу. І лише на третьому місці процентні витрати – 6% у загальній структурі на 30 вересня 2021 року – їх частка значно впала за останні три роки з 20%, що не є позитивним моментом для діяльності банку.

У загальному вигляді в банкові проходить зниження процентних та комісійних витрат у 2020 році процентні знизилися на 35%, а комісійні на 0,02%, проте відбувалося зростання інших адміністративних та операційних витрат – на 0,06%, витрат на персонал – на 9% та витрат на амортизацію та знос – на 31%. У 2021 році було зниження всіх видів витрат установи, проте дані звітності були взяті лише за 9 місяців 2021 року.

Проаналізувавши структуру та динаміку доходів і витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр. можна сказати, що банк намагається триматися норм своєї кредитно-депозитної політики, проте існують проблеми за останні роки у формування доходів і витрат: доходи за період значно знизилися, а деякі статті витрат навпаки почали зростати (витрати на персонал, операційні та інші адміністративні). Така тенденція можливо склалася на тлі карантину, що мав відбиток на діяльності багатьох банків.

2.3 Аналіз фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр.

Головними формами для оцінювання фінансової стійкості банку в Україні є розрахунок встановлених Національним банком економічних нормативів та знаходження основних показників фінансової стійкості, які були розроблені Міжнародним валютним фондом.

До обов'язкових економічних нормативів, які встановлені НБУ, відносять: нормативи кредитного ризику, капіталу, інвестування та ліквідності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка економічних нормативів АТ «УКРСИББАНК» за період з 01.01.2019 по 01.01.2022 [складено автором на основі 27]

Назва нормативу		Станом на 01.01:			
		2019	2020	2021	2022
Н1	Регулятивний капітал (млн грн)	6405,06	6108,4	7245,4	8 910, 8
Н2	достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не > 10 %)	20,18	24,13	24,48	20,26
Н4	миттєвої ліквідності (не <20 %)¹	48,74	–	–	–
Н5	поточної ліквідності (не <40 %)¹	77,34	–	–	–
Н6	короткострокової ліквідності (не <60 %)	106,20	98,36	101,08	101,17
Н7	максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	24,99	24,99	19,99	18,60
Н8	великих кредитних ризиків (не >8-кратного розміру регулятивного капіталу)	204,20	108,57	233,45	214,64
Н9	максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (не >25 %)	20,21	8,39	12,33	11,72
Н10	інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не >15 %)	4,11	–	–	–
Н11	загальної суми інвестування (не >60 %)	2,55	0,79	0,02	0,02
LCR _{ВВ}	коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не < 100%)	328,82	249,9	253,7	253,7
LCR _{іВ}	коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (не < 100%)	256,86	161,61	220,2	220,3
Л13-1	ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (не > 15%)	3,30	2,99	6,05	4,4
Л13-2	ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (не > 15%)	0,62	0,63	0,05	0,02
NSFR	чистого стабільного фінансування (не < 100%)	–	–	–	171,6

З наведених даних щодо нормативів АТ «УКРСИББАНК», можемо виділити позитивним те, що і розмір регулятивного капіталу, і його достатність мали позитивну тенденцію до зростання, що підвищить фінансову стійкість банку до несприятливого впливу внутрішніх або зовнішніх чинників.

Якість кредитного портфеля покращилася, адже показники максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента та за операціями з пов'язаними особами за досліджуваний період зменшилися на 6,39 пп та на 8,49

пп відповідно. Проте показник великих кредитних ризиків був нестабільним, за період від зріс на 10,44 пп.

Норматив загальної суми інвестування знизився до мінімального значення, що свідчить про неможливість інвестиційного ризику впливати значно на фінансову стійкість.

Аналізуючи показники ліквідності можемо виявити, що показники миттєвої та поточної ліквідності наявні тільки у 2019 році, адже НБУ відмінив їх цього року, замінивши показником LCR, який є більш жорсткішим, ніж Н4 та Н5 та установлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття чистого очікуваного відтоку грошових коштів упродовж 30 днів з урахуванням стрес-сценарію [33]. За досліджуваній період LCR знижувався та все одно знаходився в рамках нормативних значень. Ліміти загальної відкритої позиції банку були також нестабільними, проте їх збільшення порогового значення до 15% у 2021 р. допоможе банкові більш реалізуватися на валютному міжбанківському ринку та бути більш готовими до коливань курсів. Показник чистого стабільного фінансування з'явився у статистиці банків лише у 2 кварталі 2021 року, а не в першому, як було засвідчено, тому на 01.01.2022 цей показник складав 171,6, що входить в рамки нормативного значення.

Проаналізуємо показники фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК» за період 2019-2021 рр. коефіцієнтним методом (таблиця 2.5)

Аналізуючи таблицю 2.5 можна зробити висновок, що коефіцієнт надійності знизився за аналізований період на 7,63%, проте знаходиться за у рамках нормативного значення, коефіцієнт фінансового важеля є оберненим до коефіцієнта надійності і ми бачимо його зростання протягом 2019-2021 років, що говорить про зниження фінансової стабільності, але також і про підвищення ділової активності банківської установи щодо залучення коштів.

Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом зріс на 18,5% і становив у 2021 році 0,089 проти 0,075 у 2019 році. Це є свідченням того, що банк посилив захист дохідних активів. Мультиплікатор капіталу у 2019 році мав значення 10,49, що не входить в межі нормативних значень, проте потім він

стабілізувався до 14,27 у 2019 році та 14,86 у 2021 році, що є значенням правильного використання статутного капіталу, а також про те, що темп зростання активів банку не перебільшує темп зростання статутного капіталу.

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 роки

Показник	2019	2020	2021	Відхилення (2021/2019)		Нормативне значення
				Абсолютне	Відносне, %	
Коефіцієнт надійності	0,15	0,13	0,14	-0,01	-7,63	Не менше 5%
Коефіцієнт фінансового важеля	6,85	7,94	7,25	0,41	5,94	У межах 1:20
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,27	0,25	0,22	-0,05	-17,57	x
Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	0,075	0,076	0,089	0,01	18,55	x
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	10,49	14,27	14,86	4,37	41,60	12,0-15,0

Необхідно також розрахувати показники ліквідності, які описують здатність установи вчасно розрахуватися за всіма своїми зобов'язаннями та відображають забезпеченість власними фінансовими ресурсами (таблиця 2.6).

Як свідчать дані, зображені в таблиці 2.6, показник миттєвої ліквідності не досягає нормативного значення 20% і має негативну тенденцію до зменшення – з 11% у 2019 знизився до 8% у 2021 році.

З цього виникає проблема спроможності банку розрахуватися за всіма своїми поточними зобов'язаннями. Натомість показник загальної ліквідності мав позитивне значення, належне до нормативного і склав 115% у 2019 році та 114% у 2021 – що показує банківську установу здатною розрахуватися за окремими зобов'язаннями перед клієнтами.

Таблиця 2.6 – Аналіз фінансової стійкості АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 роки

Показник	2019	2020	2021	Відхилення (2021/2019)		Нормативне значення
				Абсолютне	Відносне, %	
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,11	0,10	0,08	-0,03	-26,02	Не менше 20%
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань	1,15	1,13	1,14	-0,01	-0,71	Не менше 100%
Коефіцієнт ресурсної ліквідності	1,08	1,08	1,10	0,02	1,52	Близько 70-80%
Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	0,47	0,33	0,32	-0,15	-31,34	x
Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	0,37	0,50	0,51	0,14	36,87	x

Щодо коефіцієнту співвідношення виданих кредитів до залучених депозитів, то він має тенденцію до зменшення – з 0,47 до 0,32, тобто на 31,3% за 2019-2021 роки і це не є позитивним фактом для банку, адже в нього наявна недостатність обсягу залучених коштів (депозитів) задля покриття обсягу наданих ресурсів (кредитів), що загрожує незбалансованою ліквідністю.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності за нормативного значення 70-80% у 2019 році складав 108%, а до 2021 року зріс ще до 110%.

Показник генеральної ліквідності зріс на 0,14% і становив у 2021 році 50% (проти 37% у 2019 р.). цей коефіцієнт є досить низьким, але його зростання свідчить про те, що банківська установа є високоспроможною для погашення свої внутрішніх та зовнішніх зобов'язань за позиченими і залученими коштами, через продаж нерухомості та за високоліквідними активами.

Щоб більш точно оцінити фінансову стійкість банку, доцільно проаналізувати її також і за рейтинговим методом. Для порівняння візьмем відомі українські банки, що входять до іноземних банківських груп: ПАТ

«Райффайзен Банк Аваль» [29] та АТ «ОТП БАНК» [28]. Аналіз буде проводитися за досить популярною моделлю, яка була створена колективом економістів на чолі з В. Кромонівим [7].

Таблиця 2.7 містить параметричні коефіцієнти для визначення фінансової стабільності за даним рейтинговим методом.

Аналізуючи дані ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» простежується негативний момент зниження генеральних коефіцієнтів надійності та ліквідності на 0,02 та 0,04 відповідно. Це свідчить про те, що у банку існує недостатність коштів та неможливість розрахуватися за своїми зобов'язаннями вчасно. Коефіцієнт захищеності капіталу знаходиться на стабільному рівні – 0,24, що говорить про належно сформовану кредитно-депозитну політику. Натомість крос-коефіцієнт значно зріс – на 0,26 і це значить перебільшення робочих активів банку над зобов'язаннями та про належне і вчасне їх виконання. Загальний інтегральний коефіцієнт при цьому знизився на 6,68, що не є, звісно, позитивним фактом, адже банк погано реагує на зниження основних показників фінансової стійкості, тому ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» займає третє місце у рейтингу.

Щодо АТ «УКРСИББАНК» [30], то загальний рейтинговий коефіцієнт збільшився на 2,20, що для діяльності банку є позитивним. Також збільшення генерального коефіцієнту надійності на 0,05, крос-коефіцієнту на 0,24 та коефіцієнту фондової капіталізації прибутку на 0,26 є гарною тенденцією та свідчить про загальну достатність у банку коштів та його ефективну роботу. Тому, АТ «УКРСИББАНК» займає в цьому рейтингові друге місце.

Перше місце дістається АТ «ОТП БАНК», тому що, по-перше, його загальний інтегральний коефіцієнт зріс більше за всі банки – на 4,65, по-друге, як і в АТ «УКРСИББАНК» простежувалося зростання генерального коефіцієнту надійності на 0,08, крос-коефіцієнту на 0,42 та коефіцієнту фондової капіталізації прибутку на 0,32. Негативним ефектом є зниження коефіцієнтів генеральної ліквідності на 0,02, коефіцієнту захищеності капіталу на 0,01 та коефіцієнту миттєвої ліквідності на 0,02. Результатом є нездатність банку

розрахуватися зі своїми зобов'язаннями вчасно, недоліки у кредитно-депозитній політиці та проблеми з ефективністю банківської діяльності в цілому.

Таблиця 2.7 – Параметричні коефіцієнти для порівняння діяльності банків за 2019-2020 рр.

Назва показника	АТ «УКРСИББАНК»		Відхилення	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»		Відхилення	АТ «ОТП БАНК»		Відхилення
	2020	2021		2020	2021		2020	2021	
К1- генеральний коефіцієнт надійності	0,17	0,22	0,05	0,20	0,18	-0,02	0,15	0,22	0,08
К2- коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,24	0,19	-0,05	1,11	0,80	-0,31	0,11	0,08	-0,02
К3-Крос-коефіцієнт	1,16	1,40	0,24	1,05	1,31	0,26	0,66	1,08	0,42
К4- генеральний коефіцієнт ліквідності	0,14	0,12	-0,02	0,24	0,20	-0,04	0,10	0,08	-0,02
К5- коефіцієнт захищеності капіталу	0,18	0,16	-0,03	0,24	0,24	0,00	0,05	0,04	-0,01
К6- коефіцієнт фондової капіталізації прибутку	1,31	1,63	0,32	2,14	2,13	-0,01	1,31	1,63	0,32
Інтегральний коефіцієнт	21,42	23,72	2,30	42,89	36,21	-6,68	14,71	19,36	4,65

Проаналізувавши фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК» та порівнявши його з іншими банками, можемо зробити висновок, що установа потребує більшої уваги ліквідності, а саме збалансуванню кредитно-депозитних джерел, адже протягом досліджуваного періоду часто в банку бракує залучених коштів задля покриття наданих кредитів. Позитивним є додержання банком нормативних значень показників фінансової стійкості, зростання дохідних активів, підвищення ділової репутації та зростання коефіцієнтів надійності.

3 ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ «УКРСИББАНК»

3.1 Основні проблеми АТ «УКРСИББАНК», які були отримані з аналізу його фінансової стійкості

Аналізуючи поточний фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК» протягом останніх років можна виявити, що банк знаходиться на етапі свого розвитку, адже показники його функціонування відображають нестабільні результати, деякі нормативні коефіцієнти знаходяться за пороговим значенням, але активна діяльність даної установи, її прагнення до покращення своїх економічних значень свідчить про можливість переходу банку у клас більш стійких та фінансово сильних.

До основних проблем АТ «УКРСИББАНК» необхідно віднести:

- формування доходів та витрат: процентні та комісійні доходи за поточний період знизилися, а витрати на персонал, операційні та адміністративні в той самий час зростали (на противагу процентних та комісійних);
- незбалансована ліквідність: деякі показники ліквідності банку мають або значення вище порогового нормативного або нижче (коефіцієнт ресурсної ліквідності більше норми, а коефіцієнт миттєвої ліквідності менше), недостатня кількість депозитних джерел задля покриття наданих кредитів.

3.2 Знаходження вихідних даних для побудови ефективної системи управління фінансовою стійкістю АТ «УКРСИББАНК» на основі кореляційно-регресійного аналізу

Для побудови ефективної стратегії управління фінансовою стійкістю визначимо вплив коефіцієнтів ліквідності на інтегральний коефіцієнт фінансової

стійкості за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Факторними ознаками було обрано Коефіцієнт миттєвої ліквідності (x1), Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань (x2), Коефіцієнт ресурсної ліквідності (x3), Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (x4), Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань (x4). Результативною ознакою виступає Інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості (y). Вихідні дані розміщені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для кореляційно-регресійного аналізу

Рік	Коефіцієнт миттєвої ліквідності (x1)	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань (x2)	Коефіцієнт ресурсної ліквідності (x3)	Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (x4)	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань (x5)	Інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості (x6)
2014	0,193	1,2	1,98	0,67	0,47	23,9
2015	0,185	1,18	1,56	0,62	0,42	23,7
2016	0,18	1,16	1,2	0,6	0,39	23
2017	0,16	1,16	1,12	0,58	0,41	22,7
2018	0,13	1,15	1,11	0,51	0,4	22,4
2019	0,11	1,15	1,08	0,47	0,37	22,1
2020	0,1	1,13	1,08	0,33	0,5	21,42
2021	0,08	1,14	1,1	0,32	0,51	23,72

3.3 Проведення кореляційно-регресійного аналізу АТ «УКРСИББАНК» та виявлення результатів дослідження

Першим кроком потрібно перевірити якість вхідного масиву даних. Для цього переглянемо кореляційну матрицю, розраховану за допомогою інструментарію MS Excel (таблиця 3.2).

Відповідно до таблиці 3.2, між змінними x1 та x4, x2 та x3 існує тісний кореляційний зв'язок, отже, між змінними може існувати мультиколінеарність. Потрібно в цьому впенитись та позбутись її.

Таблиця 3.2 – Результати кореляційного аналізу

	$x1$	$x2$	$x3$	$x4$	$x5$
x1	1				
x2	0,868	1			
x3	0,711	0,922	1		
x4	0,964	0,888	0,677	1	
x5	-0,372	-0,166	0,170	-0,520	1

Для визначення наявності мультиколінераності скористаємось алгоритмом Фаррара-Глобера.

На першому кроці алгоритму нормалізуємо вхідні дані за допомогою функції =СТАНДАРТИЗАЦІЯ() в Excel, яка повторює формулу 3.1.

$$x_{ij}^* = \frac{(x_{ij} - \bar{x}_j)}{\sqrt{n\sigma_{x_j}^2}} \quad (3.1)$$

де x_{ij} – значення факторної ознаки;

$\bar{x}_j$ – середнє значення;

$\sigma_{x_j}^2$ – середнє значення;

n – кількість спостережень.

Результат відображений у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Нормалізовані дані

Рік	x1	x2	x3	x4	x5
2014	1,178	1,848	2,154	1,199	0,689
2015	0,992	0,952	0,864	0,818	-0,261
2016	0,876	0,056	-0,242	0,666	-0,831
2017	0,412	0,056	-0,488	0,514	-0,451
2018	-0,284	-0,392	-0,518	-0,019	-0,641
2019	-0,749	-0,392	-0,611	-0,324	-1,211
2020	-0,981	-1,288	-0,611	-1,390	1,259
2021	-1,445	-0,840	-0,549	-1,466	1,449

Другим кроком розраховуємо значення критерію χ^2 за формулою 3.2.

$$\chi^2 = -\left[n-1-\frac{1}{6}(2m+5)\right] \cdot \ln|R| \quad (3.2)$$

де n – кількість спостережень;
 m – кількість змінних;
 R – визначник кореляційної матриці.

Розраховане значення критерію 43,78. Оскільки це значення більше за табличне значення – 18,307 (для рівня довіри 0,05 та ступені свободи 10), то у масиві вхідних змінних існує мультиколінеарність.

Розрахуємо критерії Фішера для визначення тих змінних, які колінеарні з іншими за формулою 3.3.

$$F_k = \frac{(c_{kk} - 1)(n - m)}{(m - 1)} \quad (3.3)$$

де c_{kk} – діагональний коефіцієнт матриці C (формула 3.4).

$$C = R^{-1} \quad (3.4)$$

де R – кореляційна матриця.

Матриця C має вигляд:

	42,77	38,71	-16,20	-70,76	-11,77
	38,71	83,14	-45,71	-84,35	-7,98
$C =$	-16,20	-45,71	32,13	33,67	-1,52
	-70,76	-84,35	33,67	133,58	23,52
	-11,77	-7,98	-1,52	23,52	7,80

Відповідно критерії Фішера: $F_1 = 2,089$; $F_2 = 4,107$; $F_3 = 1,556$; $F_4 = 6,629$; $F_5 = 0,34$. Табличне значення критерію Фішера для рівня значущості 0,05 дорівнює 5,19. Оскільки для четвертої змінної значення критерію вище за табличне значення, отже ця змінна є колінеарною з іншими. Тому приймаємо рішення вилучити її.

Побудуємо рівняння регресії для чотирьох факторних змінних. Загальний вигляд рівняння регресії для даної залежності розміщений у формулі 3.5.

$$Y = a_0 + a_1 * x_1 + a_2 * x_2 + a_3 * x_3 + a_5 * x_5 \quad (3.5)$$

Застосуємо інструментарій програми MS Excel для оцінки параметрів лінійної багатофакторної регресійної моделі.

Результати оцінки параметрів лінійної моделі розміщений у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Результати оцінка параметрів лінійної моделі

SUMMARY OUTPUT					
<i>Regression Statistics</i>					
Multiple R	0,903				
R Square	0,815				
Adjusted R Square	0,569				
Standard Error	0,578				
Observations	8				
<i>ANOVA</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	4	4,431	1,108	3,312	0,176
Residual	3	1,003	0,334		
Total	7	5,434			
		<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>
Intercept		-198,542	89,868	-2,209	0,114
Коефіцієнт миттєвої ліквідності		33,926	25,385	1,336	0,274
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань		206,617	84,803	2,436	0,093
Коефіцієнт ресурсної ліквідності		-7,147	3,789	-1,887	0,156
Коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів		-26,721	13,176	-2,028	0,136

Відповідно до таблиці 3.4 рівняння 3.5 набирає вигляду:

$$Y = -198,542 + 33,926 * x_1 + 206,617 * x_2 - 7,147 * x_3 - 26,721 * x_5$$

Відповідно, збільшення Коефіцієнту миттєвої ліквідності на одиницю, призведе до збільшення інтегрального коефіцієнту фінансової стійкості на 33,926, Коефіцієнту загальної ліквідності зобов'язань – збільшення на 206,617 одиниць, а збільшення Коефіцієнтів ресурсної ліквідності та генеральної ліквідності зобов'язань призведе до зменшення на 7,147 одиниць та 26,721 одиниць.

За коефіцієнтом детермінації обрані фактори пояснюють 81,5% дисперсії Інтегрального показника фінансової стійкості. Проте, за показниками статистичної значущості (критерій Стьюдента) та істотності зв'язку (критерій

Фішера), які не показали статистичну значущість зв'язку, можна зробити висновок, що для подальшого дослідження потрібно збільшити горизонт моделювання та дослідити наявність нелінійного зв'язку.

На нашу думку, розроблена в ході виконання даної роботи модель може бути застосована на практиці департаментами ризик-менеджменту банків, оскільки за її допомогою керівництво може отримати додаткову інформацію стосовно рівня фінансової стійкості банку та своєчасно вжити заходів щодо її підтримки. Особливо актуально дане питання стоїть сьогодні, оскільки через військове вторгнення росії на територію України поступово наближається загроза нового «банкопаду», який несе у собі не тільки загрозу для банків, що будуть ліквідовані, а і для всієї фінансової системи. Своєчасне вживання заходів щодо стабілізації рівня фінансової стійкості, отримання інформації щодо її стану за допомогою таких моделей теоретично дають змогу щонайменше мінімізувати збитки в даній кризовій ситуації.

Вдалість та інформативність даної моделі додатково можна пояснити її складом. За часів нестабільності економіки ліквідність є одним із найголовніших показників фінансової стійкості, оскільки в даній ситуації на перший план виходить здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Банківська паніка завжди спричиняє відтік депозитів та коштів з поточних рахунків клієнтів, які надають перевагу зберіганням їх у готівковій формі поза межами банку. Поряд із цим, за часів нестабільності економіки, і, як наслідок, можливих банківських криз, суттєво погіршується якість кредитного портфелю банку, який є основним джерелом доходів для установи та джерелом погашення банківських зобов'язань. Розроблена модель враховує дані особливості ведення банківської діяльності та вказує на свою актуальність у використанні в реаліях сьогодення.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження фінансової стійкості комерційного банку на прикладі АТ «УКРСИББАНК» можна зробити висновок, що такий показник як забезпечення фінансової стійкості, а також її ефективна оцінка не перебувають на високому рівні не тільки в даному банку, а й в Україні взагалі. Тому одним з головних питань усієї банківської системи держави, яке потребує детального вивчення та дослідження, залишається забезпечення фінансової стійкості та знаходження шляхів покращення управління нею.

В першому розділі ми виявили сутність поняття «фінансова стійкість» та прийшли до висновку, що це спроможність банку як системи до трансформування ресурсів банку (персоналу, фінансових ресурсів, активів, обладнання та інформаційних технологій) із максимальною ефективністю і мінімальним ризиком виконувати свої функції у ринковому середовищі попри вплив ендогенних та екзогенних факторів. Також ми класифікували фінансову стійкість банку за видами та визначили фактори, що впливають на неї. Як результат, на фінансову стійкість впливає велика кількість чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, які можуть спричинити проблеми в ефективному функціонуванні банківської установи. Тому для цього центральним банком України, відомими економістами, а також національними та міжнародними нормативними документами було створено та запроваджено відповідні методичні підходи для оцінки фінансової стабільності, які було досліджено в даному розділі. В Україні Національний банк бере за основу при присвоєнні рейтингових оцінок відомо у світі систему CAMELS (в сумісництві з методикою Кромонава), а також оцінює відповідність встановленим економічним нормативам та використовує стрес-тестування.

Наступним завданням було проаналізувати фінансовий стан українського банку з іноземним капіталом АТ «УКРСИББАНК» та виявити, чи дотримується банк нормативів та чи має певні проблеми з прибутковістю, ліквідністю,

кредитно-депозитною політикою тощо. Отже, було виявлено, що в банку наявні проблеми із забезпеченням ліквідності, а також з формуванням доходів і витрат, що було спричинено коронакризою у 2020 році, а також із російською військовою агресією.

Третій розділ був присвячений створенню стратегії за допомогою якої керівництво може отримати додаткову інформацію стосовно рівня фінансової стійкості банку та своєчасно вжити заходів щодо її підтримки. Ця модель була розрахована за допомоги кореляційно-регресійного аналізу, а результат проілюстрував, що показники ліквідності мають вагомий вплив на інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості за коефіцієнтом детермінації (обрані фактори пояснюють 81,5%), а от за показниками статистичної значущості (критерій Стюдента) та істотності зв'язку (критерій Фішера) немає статистичної значущості зв'язку, що вимагає збільшення горизонту моделювання та дослідження на наявність нелінійного зв'язку.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку економіки і банківського сектора України та постійні коливання на політичній арені підтверджують необхідність використання ефективних методик оцінки фінансової стійкості, налагодження механізму управління нею та використання в банках допоміжних моделей, які попереджають про кризові явища, які можуть виникнути в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems – revised version / Basel Committee on Banking Supervision. June 2011. URL: <http://www.bis.org>
2. Financial Club. URL: <https://finclub.net/ua/news/nbu-vprovadyt-novi-vymohy-do-bankiv-u-2021-2024-rokakh.html> (дата звернення 27.05.2022)
3. Алексеенко Л. М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок. К.: Видавничий будинок «Максимум». Тернопіль: Економічна думка, 2000. 592 с.
4. Арбузов С.Г., Колобов Ю.В., Міщенко В.І., Науменкова С.В. Книга. Банківська енциклопедія. Серія «Інституційні засади розвитку банківської системи України». ЦНД НБУ ; Знання. Київ: 2011.
5. Вітлінський В.В., Пернарівський О.В. Визначення рейтингу банку всередині вибірки. Вісник Національного банку України. 1999. № 2. 61–64 с.
6. Вольська, С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку / С.П. Вольська // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 10. Частина 1. С. 178–181.
7. Білик О.Ю. Дослідження сучасних методів та моделей рейтингового оцінювання комерційних банків. Молодий вчений. 2015. № 2(6). С. 941-945.
8. Гроші та кредит: підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. К.: КНЕУ, 2002. 598 с.
9. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: моногр. / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк, Тернопіль: 2009. С. 316.
10. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи / Ж. М. Довгань // Вісник УБС НБУ. 2011. № 1. С. 224–294.

11. Законодавство України. Положення «Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0171500-02>. (дата звернення 28.05.2022)
12. Зверяков, М. І., В. В. Коваленко, and О. С. Сергеева. «Управління фінансовою стійкістю банків: підручник». Одеса: Видавництво «Атлант (2014)»: С. 484.
13. Івасів І. Б., Гарбар Є. С. Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. Вип. 2. С. 47-55.
14. Єфремова, Н. Ф. Фінансова стійкість комерційного банку та її основні елементи / офіційний сайт бібліотеки В. І.
15. Карпова О. І. Концептуальні підходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю банку / О. І. Карпова. І. М. Моргун // Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ. № 1 (10). 2011. С. 13-18.
16. Коваленко В. В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи// Актуальні проблеми економіки. № 7. 2011. С. 235-236.
17. Корженко К.А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. №12. С. 191-195. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/48.pdf. (дата звернення 28.05.2022)
18. Кочетков В. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти: монографія / В. М. Кочетков – К.: КНЕУ, 2002. 256 с. ISBN 953-574-3547-13-2.
19. Кочетков В. М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах: монографія / В. М. Кочетков. К.: Вид-во Європейського університету, 2003. 300с.

20. Крейнина М. Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений / М. Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. No 2. 2001. 32-36 с.
21. х
22. Малахова О.Л., Михайлюк Р.В. Управління фінансовою стійкістю банків: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2011. 300 с.
23. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке / Ю. С. Масленченков. – М. : Перспектива, 1997. Кн. 3. 158 с.
24. Масленченков Ю.С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке: фундаментальный анализ / Ю.С. Масленченков. – М.: Перспектива, 1996. 160 с.
25. Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Роксолана Володимирівна Михайлюк. Тернопіль : ТНЕУ, 2008. 220 с.
26. Офіційний сайт АТ «УКРСИББАНК» (дата звернення 15.05.2022)
URL: <https://my.ukrsibbank.com>
27. Офіційний сайт Національного банку України. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення 15.05.2022)
28. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк» URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports/> (дата звернення 16.05.2022)
29. Офіційний сайт АТ «Райфайзен банк Аваль» URL: <https://raiffeisen.ua/ru/documents> (дата звернення 16.05.2022)
30. Офіційний сайт АТ «УКРСИББАНК». Фінансова звітність. URL: <https://my.ukrsibbank.com/ru/about-bank/financial-reports/> (дата звернення 16.05.2022)
31. Офіційний сайт Національного банку України. 07.03.2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prodovjuye-vjivati-zahodiv-dlya-minimizatsiyi-negativnogo-vplivu-rosiyskoyi-viyskovoyi-agresiyi-na-bankivsku-sistemu-ukrayini> (дата звернення 21.05.2022)

32. Офіційний сайт Національного банку України. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-vimogi-stosovno-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu> (дата звернення 26.05.2022)
33. Офіційний сайт Національного банку України. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/skasovuyutsya-ekonomichni-normativi-mittyevoyi-ta-potochnoyi-likvidnosti> (дата звернення 26.05.2022)
34. Пантелєєв О., Халява С. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання. Банківська справа. 1996. № 1. 32–35 с.
35. Постанова Правління Національного банку України №40 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_07032022_40 (дата звернення 21.05.2022)
36. Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 р. №104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04#Text> (дата звернення 21.05.2022)
37. Святко С. А. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту / С. А. Святко, Р. І. Міллер // Фінанси України. 2001. № 8. 48–54 с.
38. Тиркало, Р.І. Банківська справа: навч. посіб. / Р.І. Тиркало, І.С. Гуцал, Я.І. Чайковський. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 318 с.
39. Шевриновський В. Н. Развитие систем банковского мониторинга: анализирую мировой опыт / В. Н Шевриновський // Банковские технологии. 2009. №5.

ДОДАТОК А

ТРАКУТВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ»

Таблиця А.1 – Перелік підходів до визначення поняття «фінансова стійкість» з різних точок зору вітчизняних науковців [3,4,5,8,19,20,21,22,25,34,37]

Дослідники	Визначення
Н. О. Крейніна	Це одна з характеристик відповідності структури джерел фінансування структурі активів, яка визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та його відповідності складу активів
С. А. Святко	Це складова характеристика фінансової стабільності, її надійності, показниками якої є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість та ризик банку
В.М. Кочетков	Це спроможність банку як системи до трансформування ресурсів банку (персоналу, фінансових ресурсів, активів, обладнання та інформаційних технологій) із максимальною ефективністю і мінімальним ризиком виконувати свої функції у ринковому середовищі попри вплив ендогенних та екзогенних факторів
О.В. Пернарівський, В.В. Вітлінський	Це відповідність (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам
Л. М. Алексеєнко	Це відсутність макрофінансових диспропорцій, шоків станів і панік у кредитно-фінансовій сфері економіки; тісно пов'язана з економічною і політичною стабільністю як у країні, так і у світі
Н.Г. Антонов, М.А. Пессель, В.Г. Андреев, Н.Н. Захаров, Н. Шелудько	динамічна, інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів і ризиків, повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища
І.М.Парасій-Вергуненко	головна умова його існування та активної діяльності. Вона формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і оцінюється за допомогою як окремих показників, так і зведених комплексних показників, які лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків
О.Л.Малахова	стан усієї сукупності фінансових відносин комерційного банку, що забезпечує його безперервне функціонування та розвиток. У більш вужчому розумінні фінансова стійкість банку може розглядатися як такий стан фінансових ресурсів, що виражається у їх збалансованості, достатній ліквідності активів та наявності необхідних резервів
В. Пантелеєв та С. Халява	головний компонент загальної стабільності, відповідає такому станові фінансових ресурсів, розподілу та використанню їх, який задовольняє вимоги ринку і забезпечує розвиток будь-якого комерційного підприємства, в тому числі і банку, на основі зростання прибутку (норми накопичення) та раціоналізації структури капіталу за умови збереження платоспроможності в умовах допустимого рівня ризику

Продовження таблиці А.1

Ю. С. Масленченков	Фінансова стійкість залежить від відповідності діяльності банку нормативним узагальнюючим показникам, які синтезують характеристики економічних складових стійкості: обсяг і структура власних коштів, рівень доходів прибутку, достатність капіталу, мультиплікативна ефективність власного капіталу, норма прибутку на власний капітал, ліквідність, створення доданої вартості банком.
М. І. Савлук	Це здатність виконувати більшість обов'язкових економічних нормативів
Р. В. Михайлюк	Це якісна характеристика фінансового стану банку, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котрий здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування
Банківська енциклопедія	стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

ДОДАТОК Б

РОЗГОРНУТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ
СТІЙКІСТЬ

Таблиця Б.1 – Узагальнена структуризація чинників впливу на фінансову стійкість банківської установи [12,19]

Ознака	Група	Характеристика
За місцем виникнення	Зовнішні	не мають залежності від діяльності банку
	Внутрішні	залежать від діяльності банку
За періодом впливу	Потенційні	є можливість появи та впливу у майбутньому
	Реальні	проявляються в даний момент
За можливістю управління і контролю	Керовані	є результатом управлінських рішень
	Некеровані	пов'язані зі змінами, що відбуваються в зовнішньому середовищі
За ступенем корисності	Стимулятори	зі зростанням підвищують рівень фінансової стійкості(прямо пропорційна залежність)
	Дестимулятори	зі зниженням зменшують рівень фінансової стійкості (зворотно пропорційна залежність)
За масштабом прояву	Індивідуальні	мають вплив на окрему банківську установу
	Специфічні	мають вплив на фінансову стійкість банку як окремої економічної галузі
	Загальні	впливають на фінансову стійкість всіх національних економічних суб'єктів
За часом дії	Постійні	характер впливу на фінансову стійкість з часом майже не змінюється
	Змінні	вплив на фінансову стійкість змінюється постійно
	Форс-мажорні	зміна впливу на фінансову стійкість непередбачувана
За важливістю кінцевого результату	Основні	сильно впливають на фінансову стійкість
	Другорядні	не сильно впливають на фінансову стійкість

Продовження таблиці Б.1

За характером впливу	Інтенсивні	результатом впливу є якісний приріст фінансової стійкості
	Екстенсивні	результатом впливу є кількісний приріст фінансової стійкості
За інтенсивністю взаємодії	Пов'язані	реалізація одного чинника обумовлена дією іншого
	Непов'язані	чинники не пов'язані між собою
За можливістю виміру впливу	Вимірювані	вплив на фінансову стійкість можливо проаналізувати та оцінити
	Не вимірювані	неможливо оцінити кількісний вплив на фінансову стійкість
За способом прояву	Явні	можливо виявити завдяки експрес-аналізу установи
	Приховані	вимагають виявлення через поглиблений аналіз установи
За структурою	Прості	не можливо розкласти на компоненти
	Складні	можна провести аналіз за компонентами
За властивостями явищ	Кількісні	описують кількісну характеристику явищ
	Якісні	визначають внутрішні ознаки та явища
За колективом	Суб'єктивні	залежать від банківського менеджменту
	Об'єктивні	не залежать від банківського менеджменту
За рівнем ієрархії	Первинні	безпосередньо впливають на фінансову стійкість
	Вторинні	опосередковано впливають на фінансову стійкість

ДОДАТОК В

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФСБ В РІЗНИХ КРАЇНАХ

Таблиця В.1 – Інструменти моніторингу та оцінки фінансової стійкості банку

Тип інструменту		Назва інструменту	Країна, що впроваджує, рік
1. Рейтингові системи	Дистанційні моделі банківського нагляду	CAEL	США 1985
		PATROL	Італія 1993
		ORAP	Франція 1997
	Недистанційні моделі банківського нагляду (внутрішні)	BOPEC	США 1987
		CAMEO	США 1988
		PEARLS	США 1990
		CAMEL	Австрія 1995
		CAMELS	Україна 2002
		CAMEL	Росія 2008
		CAMELS	США 1980
2. Системи аналізу фінансових коефіцієнтів та однорідних груп	UBSS	США 1980	
	Peer group analysis	Австрія 1995	
	BAKIS	Німеччина 1997	
3. Системи комплексної оцінки ризиків	RATE	Велика Британія 1998	
	RAST	Нідерланди 1999	
4. Статистичні моделі раннього передбачення	Моделі передбачення зниження рейтингу	SEER rating	США 1993
		SCOR	США 1995
	Моделі передбачення збитків	SAABA	Франція 1997
	Статистичні моделі передбачення ймовірності банкрутства та строку до нього	SEER risk rank	США 1993
		Logit model	Австрія 2004
		Cox model	Австрія 2004
	5. Інструменти макрота мікропруденційного аналізу	Системи індикаторів фінансової стійкості	FSIs
Системи стрестестування банку		Stress testing	країни-члени МВФ 2009

ДОДАТОК Г

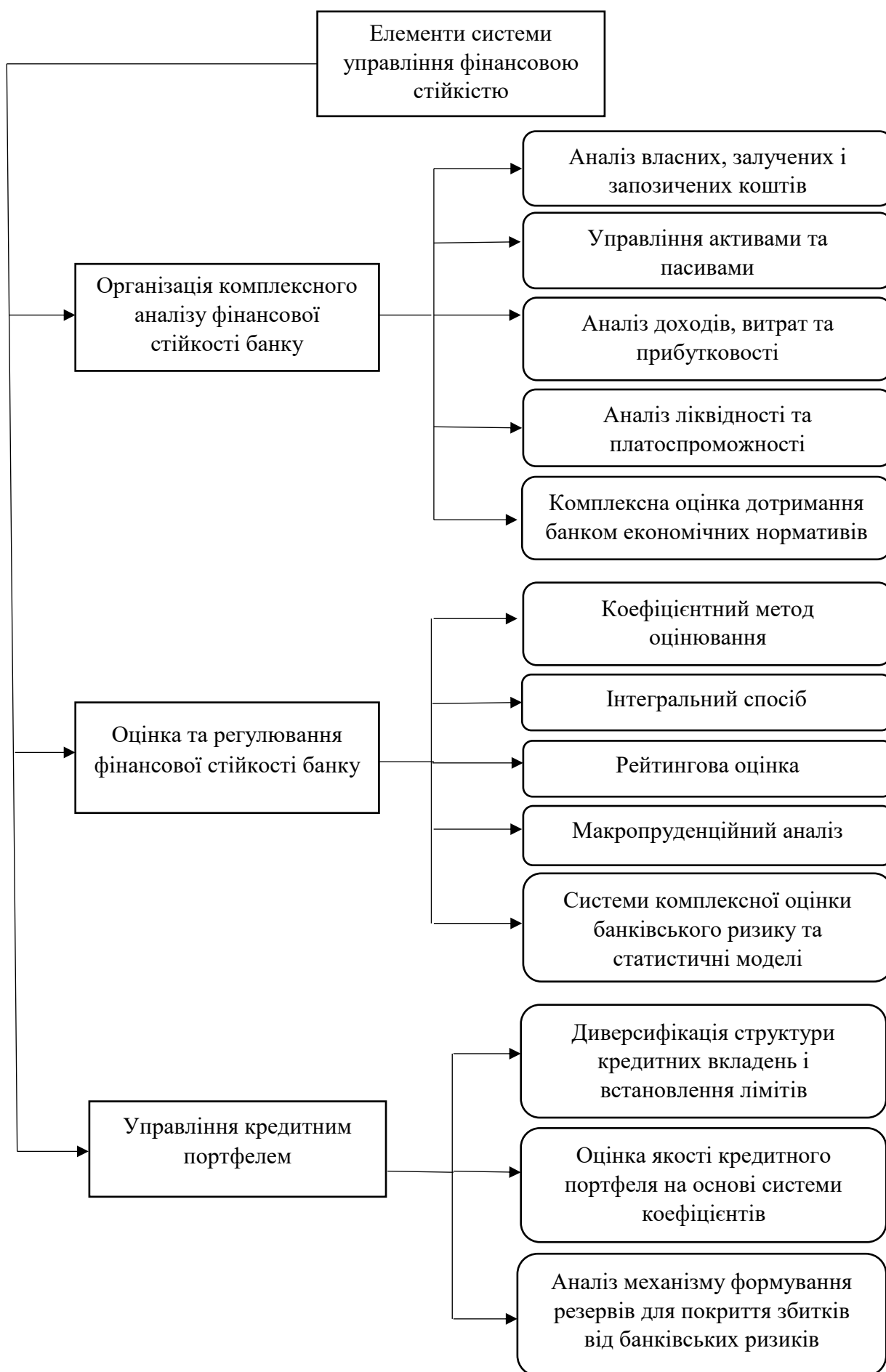

Рис. Г.1 – Організація управління фінансовою стійкістю комерційних банків

ДОДАТОК І
ВИЗНАЧЕННЯ ПАРАМЕТРІВ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНКИ
ФСБ CAMELS

Таблиця 1.4 – Параметри системи рейтингової оцінки фінансової стійкості
CAMELS

Назва параметра			Характеристика параметра
C	Capital adequacy	достатність капіталу	характеризує достатність капіталу для покриття зовнішніх ризиків
A	Assets quality	якість активів	визначає ступінь ризикованості активів банку
M	Management	менеджмент	оцінює якість банківського менеджменту на основі оцінки всієї фінансової звітності й визначення результатів діяльності
E	Earnings	надходження	визначає достатність доходів для розвитку банку в майбутньому та формування резервів для покриття очікуваних ризиків
L	Liquidity	ліквідність	визначає ступінь спроможності банку виконувати свої зобов'язання
S	Sensitivity to market risk	чутливість до ринкового ризику	оцінює вплив ринкового ризику на прибутковість та капітал банку

ДОДАТОК Д

Динаміка витрат АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

Таблиця Д.1 – Структура та динаміка доходів АТ «УКРСИББАНК» за 2019-2021 рр.

	2019		2020		2021		Відхилення (2021/2019)	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Доходи банку								
Процентні доходи	5236310	64,53	3956922	57,88	1039031	54,92	-4197279	-9,61
Комісійні доходи	2304140	28,40	2273100	33,25	697173	36,85	-1606967	8,45
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти	566811	6,99	591006	8,64	150762	7,98	-416049	0,99
Чистий прибуток від іншої діяльності	0	0,00	0	0,00	1342	0,07	1342	0,07
ЧП від цінних паперів та інвестицій	7167	0,09	15638	0,23	3658	0,19	-6222462	0,00
Разом	8114428	100	6836666	100	1891966	100	-6222462	0,00

Таблиця Д.2 – Аналіз структури та динаміки витрат АТ «УКРСИББАНК»

	2019		2020		2021 (станом на 30 вересня)		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Витрати банку								
Процентні	-1030141	20,64	-662878	10,06	-69793	5,99	-960348	-14,65
Комісійні	-567150	11,37	-567003	8,61	-208102	17,86	-359048	6,50
Інші адміністративні та операційні	-1074502	21,53	-1073765	16,30	-244009	20,94	-830493	-0,59
Витрати, пов'язані з персоналом	-1964022	39,36	-2142750	32,52	-516990	44,38	-1447032	5,02
Амортизація та знос	-354446	7,10	-465114	32,52	-126129	10,83	-228317	3,72
Разом	-4990261	100	-4911510	100	-1165023	100	-3825238	0,00